
УДК 658.821:631.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/2-87-5>

Желуденко К. В.

Херсонський державний аграрно-економічний університет

МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

На ефективність діяльності підприємств аграрного сектору у ринковому середовищі впливає рівень їхньої конкурентоспроможності, тому підвищення конкурентоспроможності є одним із головних стратегічних завдань забезпечення їх стабільного розвитку. У статті представлено теоретичні підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення поняття «конкурентоспроможність підприємства». Оскільки діяльність підприємств аграрного сектору має характерні особливості, пов'язані зі специфікою сільського господарства, то визначено сутність поняття «конкурентоспроможність аграрних підприємств». Запропоновано класифікацію чинників конкурентоспроможності та проаналізовано їхній вплив на діяльність підприємств аграрного сектору. Розроблено механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств та наведено основні його етапи. Запропоновано заходи та пріоритетні напрями підвищення конкурентоспроможності суб'єктів аграрного ринку.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентоспроможність аграрних підприємств, чинники конкурентоспроможності, механізм підвищення конкурентоспроможності, аграрні підприємства.

Постановка проблеми. Ефективність діяльності та функціонування аграрних підприємств у ринковому середовищі залежать від рівня їхньої конкурентоспроможності. Аграрний сектор економіки України в останні роки характеризується значними організаційно-економічними змінами та непередбачуваністю процесів, що призводить до зростання конкуренції в аграрному виробництві. Актуальність організації та управління діяльністю підприємств агропромислового комплексу зростає у зв'язку із загостренням суперництва на ринку з боку національних та зарубіжних виробників аграрної продукції. Багато суб'єктів господарювання відчули проблеми існування на ринку, пов'язані з

накопиченням ресурсів, збутом продукції, що в результаті обмежило можливості їх розвитку. Така ситуація змушує підприємства галузі до пошуку інноваційних рішень, більшої орієнтації на проблеми ринку, застосування прогресивних методів управління з метою підвищення конкурентоспроможності, що стає одним із головних стратегічних завдань забезпечення стабільного розвитку агропромислового комплексу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теоретичних і практичних питань підвищення конкурентоспроможності підприємств, у тому числі й аграрного сектору, зробили такі вчені, як Г. Азоєв, Л. Балабанова, Ю.Є. Кирилов [9],

Н.В. Куденко, М.Й. Малік [13], В.Я. Месель-Веселяк, О.А. Нужна [13], М. Портер [14], І.О. Піддубний, Л.І. Піддубна, А.Дж. Стрикленд [18], А.А.Томпсон [18], Р. Фатхутдінов [19], О. Шпичак та ін. Їхні дослідження стали основою для подальших теоретичних та методологічних розробок, оскільки визначення особливостей конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору серед інших підприємств народного господарства є досить актуальним.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень конкурентоспроможності підприємств, залишається недостатньо вивченим питання виявлення сукупності чинників, що впливають на процес формування конкурентоспроможності аграрних підприємств, та пошуку способів її підвищення для суб'єктів господарювання аграрного сектору.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення чинників, що впливають на формування конкурентоспроможності аграрних підприємств, а також розроблення механізму підвищення їхньої конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. У процесі розвитку національної економіки провідну роль у забезпеченні її конкурентоспроможності відіграють суб'єкти аграрного сектору господарювання. Конкурентоспроможність є одним із головних показників стану підприємств, тому актуальним під час аналізу ефективності їхньої господарської діяльності є визначення шляхів її підвищення. Інтенсивність темпів зростання та мінливість ринкового середовища зумовлюють необхідність вивчення параметрів конкурентоспроможності з метою підвищення адаптації аграрних підприємств до умов ринку.

Сьогодні значення конкурентоспроможності аграрних підприємств швидко зростає,

оскільки виникає необхідність забезпечувати споживачів продукцією вітчизняного виробництва, поліпшувати її якість та асортимент, що дає змогу державі реалізовувати свою продукцію на внутрішньому та міжнародному ринках. Конкуренція спонукає виробників аграрної продукції до впровадження результатів науково-технічного прогресу, використання нових унікальних технологій і продуктів, забезпечує активний розвиток аграрного виробництва.

У різних літературних джерелах пропонується значна кількість визначень конкурентоспроможності підприємства (табл. 1). Кожне трактування даного поняття доповнює одне одного і визначає конкурентоспроможність ключовою категорією, від якої залежить діяльність суб'єкта господарювання.

На основі проведеного теоретичного дослідження можна стверджувати, що конкурентоспроможність підприємства – це комплексна характеристика, яка показує його здатність протистояти підприємствам-конкурентам завдяки ефективному використанню власних ресурсів, виготовляти і реалізовувати конкурентоспроможну продукцію та в результаті здійснення підприємницької діяльності отримувати прибуток. Тобто конкурентоспроможність – це порівняльна перевага підприємства відносно інших підприємств даної галузі в країні й за її межами.

Конкурентоспроможність аграрних підприємств має характерні особливості, пов'язані зі специфікою сільського господарства, видом економічної діяльності, рівнем використання земельних та матеріальних ресурсів, природно-кліматичними та регіональними умовами, спеціалізацією, тривалим циклом виробництва продукції, великою кількістю та різноманітністю товаровиробників та значним рівнем конкуренції.

Таблиця 1

Наукові підходи до визначення поняття «конкурентоспроможність підприємства»

Науковець	Визначення поняття «конкурентоспроможність підприємства»
Г. Азоєв [4]	Здатність ефективно розпоряджатися власними і позиковими ресурсами в умовах ринкового середовища
В.О. Василенко [1]	Здатність комерційної організації виробляти і продавати конкурентоспроможний продукт
І. Должанський, Т. Загорна [6]	Здатність швидко виробляти та реалізовувати продукцію в достатній кількості, дотримуючись високого технологічного рівня обслуговування
Ю.Б. Іванов [10]	Певна система, що характеризується безперервно взаємодіючими факторами і показує ступінь упровадження потенційних можливостей суб'єкта господарювання з надбання та утримання протягом тривалого періоду конкурентних переваг. Тобто конкурентоспроможність – це не лише ефективність, а й динаміка пристосування організації до мінливості ринкового середовища
М. Портер [14]	Властивість суб'єкта ринкових відносин виступати на рівні з конкурентами, що присутні на ринку
Р.А. Фатхутдінов [19]	Показує ступінь задоволення об'єктом ринку конкретної потреби порівняно з аналогічними об'єктами ринкового середовища
С. Шевельова [16]	Здатність суб'єкта господарювання до утримання стійких позицій у ринковому середовищі, прибуткового функціонування, бути привабливим для залучення інвестицій, мати позитивний імідж серед споживачів та суб'єктів господарювання
С.П. Ярошенко [7]	Здатність підприємства функціонувати в ринкових умовах, отримуючи прибуток, який забезпечить удосконалення виробництва, стимулювання працівників та підтримку якості продукції на високому рівні

Економічні особливості функціонування аграрного сектору економіки впливають на розуміння і визначення поняття конкурентоспроможності аграрного підприємства. За тлумаченням М. Маліка та О. Нужиної, конкурентоспроможність аграрного підприємства – це здатність суб'єктів аграрного ринку пристосовуватися до нових умов господарювання, реалізовувати власні конкурентні переваги і, аналізуючи структуру ринку, реагувати на зміну його кон'юнктури та задовольняти потреби споживачів [13, с. 197].

Зміцненню конкурентоспроможності підприємств перешкоджають такі проблеми, як недостатня розвиненість вітчизняної фінансово-кредитної системи, нормативно-правова нестабільність в аграрному секторі, невідповідність українських стандартів якості міжнародним, використання застарілих технологій, зниження кваліфікації зайнятих в аграрних підприємствах кадрів, коливання кон'юнктури ринку, дефіцит державного фінансування наукових досліджень, зростаючі політичні та економічні ризики для виробників аграрної продукції України в умовах реформ [3, с. 112].

Конкурентоспроможність аграрних підприємств залежить від низки чинників. Вони мають різний характер, походження та рівень впливу, тому ефективно управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства можливо за виявлення цих чинників та наукового обґрунтування їх класифікації [2, с. 32]. У працях провідних вітчизняних і зарубіжних науковців представлено різні класифікації чинників залежно від ознак розподілу, що визначають ступінь конкурентоспроможності підприємств. Так, А. Томпсон та А. Стрікленд стверджують, що конкурентоспроможність забезпечується технологічними, виробничими, збутовими, маркетинговими, професійними та організаційними чинниками [18]. М. Портер за природою виникнення виділив чинники основні та розвинуті; загальні та спеціалізовані; природні та штучно створенні [14]. Існує також класифікація, що враховує сферу дії, керованість, рівень спеціалізації [16, с. 42]. Узагальнюючи наукові праці, класифікуємо чинники на природно-географічні, науково-технічні, організаційні, фінансово-економічні, екологічні та політичні.

Організаційний складник представлений виробничою структурою підприємства, способом поділу та організації праці, організаційною структурою управління виробництвом, активністю персоналу та його кваліфікацією, умовами праці і соціальною інфраструктурою, рівнем організації маркетингової та фінансово-економічної діяльності, ступенем ефективності створених на підприємстві систем прогнозування, стратегічного та поточного планування, моніторингу та оперативного регулювання тощо.

На конкурентоспроможність аграрних підприємств суттєво впливає наявність про-

фесійних і кваліфікованих трудових ресурсів, головними характеристиками яких є якісні параметри, що поєднують знання, вміння, навички, досвід, особливості поведінки. Ситуація в аграрному секторі України є достатньо складною та вимагає вирішення. В аграрних підприємствах спостерігається скорочення чисельності працівників унаслідок нерозвинутості інфраструктури сільських територій, низької ефективності аграрної галузі порівняно з іншими сферами вітчизняної економіки, низького розміру заробітної плати, недостатності державної фінансової підтримки аграрної сфери. Велике значення також мають умови праці, можливість професійного зростання, місце розташування підприємства та природно-кліматичні умови [12, с. 414].

Наступною групою є фінансово-економічні чинники. До них належать фінансова стійкість, структура активів, платоспроможність і фінансування поточних операцій, інвестиційна привабливість, прибутковість підприємства, рентабельність.

Серед фінансово-економічних чинників конкурентоспроможності аграрних підприємств важливу роль відіграє активізація інвестиційного потенціалу [3, с. 113]. Завдяки системі управління інвестиційною діяльністю забезпечуються високі темпи економічного розвитку підприємства, надходження та накопичення капіталу. Але для ефективного функціонування підприємств необхідно не лише залучати нові джерела інвестування, а й створювати сприятливий інвестиційний клімат. Тому пріоритетним напрямом діяльності місцевих органів державного управління й органів місцевого самоврядування є збільшення надходження інвестицій в аграрний сектор.

Не менш важливу роль відіграють науково-технічні чинники конкурентоспроможності, до яких відносять стан засобів праці, рівень механізації виробництва та ступінь автоматизації усіх технологічних процесів, що впливає на зростання продуктивності праці, зменшення втрат продукції та зниження її собівартості, використання мікроелектроніки, здатність до ресурсозбереження, стан та розвиток науково-технічного прогресу, можливість швидко переорієнтуватися на виробництво нових видів продукції.

Інноваційний чинник розвитку аграрного сектору, що визначає реалізацію науково-технічних програм, збільшення фінансування на наукові дослідження та імпорт передових технологій, дає можливість аграрним підприємствам конкурувати на міжнародних товарних ринках та формувати конкурентні переваги [11, с. 196]. Упровадження інновацій полягає у реалізації сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур, застосуванні точного землеробства, що суттєво підвищує ефективність виробництва та прибутковість аграрних товаровиробників.

За допомогою точного землеробства можна збільшити врожайність і більш ефективно управляти аграрними ресурсами. Основними інноваціями, що застосовуються у точному землеробстві, є: системи спостереження, використання GPS/GNSS, робототехніка, безпілотні літальні апарати, бездротові датчики тощо [9, с. 8].

Вплив політичних чинників конкурентоспроможності аграрних підприємств виявляється під час реалізації їхньої продукції на зовнішніх ринках або здійснення імпорتنих операцій. Найважливіші політичні чинники конкурентоспроможності полягають у формуванні загальнополітичного клімату та розвитку міжнародних відносин, політиці іноземних держав по відношенню до соціально-економічної та політичної діяльності в Україні, наявності військово-політичних конфліктів у світі [10, с. 334].

Екологічні чинники виявляються у взаємозв'язку виробничо-економічної діяльності аграрних підприємств та стану природного середовища. До них відносяться вимоги, що висуваються екологічним законодавством, витрати на утилізацію відходів виробництва, утримання та експлуатацію природоохоронних споруд тощо [10, с. 334]. Урахування екологічного чинника дає змогу визначити частку виробленої підприємством екологічно чистої продукції, яка мінімізує забруднення навколишнього середовища, оцінити рівень екологічності технологій виробництва, включаючи розроблення та впровадження відповідних природоохоронних і енергозберігаючих технологій, рівень екологічної свідомості персоналу.

Велике значення у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств відіграє якість їхньої продукції. Для підвищення конкурентоспроможності на основі поліпшення якості продукції необхідно створювати та впроваджувати вітчизняну базу відповідних міжнародним вимогам стандартів на аграрну продукцію та сировину й забезпечувати необхідні обсяги фінансування цих робіт; сприяти розробленню та реалізації систем управління якістю, в основу яких покладено принципи ISO 9000 та системи управління безпекою харчових продуктів (HASSP); збільшувати обсяги державного фінансування наукових розробок у сфері біотехнологій, генетики, селекції з метою поліпшення чинників конкурентоспроможності продукції аграрного виробництва тощо [16, с. 43]. Відповідність українських товарів міжнародним нормам забезпечить конкурентоспроможність вітчизняних підприємств та їх вихід на зовнішній ринок.

Конкурентоспроможність підприємств аграрного сектору залежить від усіх вищезазначених чинників. Їх урахування дасть змогу збільшити виробництво продукції високої якості, знизити затрати трудових та матеріальних ресурсів, отримати прибутки, сприятиме прискоренню виходу галузі з фінансової

кризи, дасть можливість зміцнити експортний потенціал та підвищити надійність продовольчої безпеки.

Вітчизняними та закордонними підприємствами розробляються і реалізуються програми підвищення конкурентоспроможності, що являють собою унікальний набір заходів, адаптованих до умов діяльності певного суб'єкта господарювання. Цьому сприяють різноманітність, комплексність та багатоаспектність проблем і цілей підприємства, а також відмінності зовнішнього середовища, в якому вони здійснюють господарську діяльність. Тому розроблення універсального механізму підвищення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору викликає певні складнощі. На рис. 1 представлено механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств, що передбачає проходження трьох етапів.

Формування та реалізація механізму підвищення конкурентоспроможності починається зі збирання даних про діяльність підприємств та їхніх конкурентів, проведення діагностики середовища функціонування аграрних підприємств та оцінки їхньої конкурентоспроможності.

Наступний етап полягає у визначенні та впорядкуванні цілей підприємств. Вони мають бути конкретними та узгодженими, зорієнтованими у часі, урахувати вплив внутрішнього та зовнішнього середовища на діяльність суб'єкта господарювання [10, с. 435]. Після цього розробляється конкурентна стратегія, що характеризується сукупністю взаємопов'язаних дій, виконання яких дасть змогу досягти визначених цілей та забезпечити відповідність поставлених завдань організаційній структурі й можливостям їх впровадження. Під час формування конкурентної стратегії керівництвом підприємства визначаються напрями підвищення конкурентоспроможності та розробляються плани вдосконалення господарської діяльності. На цій самій стадії здійснюється поетапне визначення процесу реалізації механізму, а саме виокремлюються та пов'язуються окремі його складники.

Роль організаційної структури механізму полягає у проведенні загального контролю над його формуванням та реалізацією. Також здійснюється оперативне керівництво роботою виконавців та своєчасне корегування їхньої діяльності на кожному етапі.

Ефективність впровадження механізму підвищення конкурентоспроможності визначається з урахуванням поставлених на першому етапі цілей та прогнозних значень. Для вимірювання досягнутих результатів потрібно визначити інструменти оцінки рівня реалізованих цілей, які повинні комплексно характеризувати успішність виконання поставлених завдань [10, с. 443]. За результатами проведеної оцінки може бути прийняте рішення про необхідність доопрацювання чи корегування складників механізму.

Рис. 1. Механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств
 Джерело: складено за [10; 15]

Виконання всіх етапів повинно підкріплюватися взаємопов'язаними між собою організаційним, правовим, кадровим, фінансовим, матеріально-технічним, комерційним, інформаційним забезпеченням, кожен з яких

вимагає виділення певних обсягів часових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів.

Під час реалізації механізму підвищення конкурентоспроможності важливу роль відіграє контроль. Здійснення контролю перед-

бачає проведення моніторингу всіх процесів упровадження механізму. Таким чином, виявляються відхилення від заданих цілей та завдань, урахуваючи критерії і обмеження, що відображаються в календарних планах, розрахункових потребах у трудових і матеріальних витратах, бюджетах. При цьому виконується прогнозування наслідків ситуації, що склалася, приймаються та обґрунтовуються управлінські рішення щодо необхідності прийняття корегуючих заходів.

Висновки і пропозиції. Отже, зростання конкурентоспроможності вітчизняних аграрних товаровиробників є пріоритетним напрямом в економічних відносинах суб'єктів аграрного комплексу. Конкурентоспроможність аграрних підприємств залежить від впливу низки чинників, тому для її оцінки необхідне комплексне вивчення кожного з них для визначення сильних і слабких сторін окремого підприємства.

Зважаючи на те, що конкурентоспроможність підприємств є однією з важливих еко-

номічних характеристик їх стану, необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності в аграрних підприємствах є використання комплексу шляхів її підвищення. Це передбачає розроблення механізму підвищення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору, що характеризується сукупністю методів та засобів економічного й організаційного впливу на зростання виробництва і підвищення його ефективності. Основні шляхи підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств полягають у збільшенні ефективності використання наявного потенціалу суб'єктів господарювання; зростанні продуктивності праці їхнього персоналу; технічному оновленні матеріально-технічної бази; упровадженні ефективної конкурентної стратегії; посиленні державної підтримки та державного регулювання аграрного виробництва; забезпеченні стабільності і прозорості правового середовища; співробітництві суб'єктів підприємницької діяльності, громадських організацій та органів влади.

Список використаних джерел:

1. Василенко В.О. Стратегічне управління. Київ : ЦУЛ, 2003. 396 с.
2. Вініченко І.І., Крючкова Ж.В. Ключові чинники впливу на конкурентоспроможність аграрних підприємств. *Економіка та держава*. 2017. № 4. С. 32–37.
3. Гомза В.М. Шляхи підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2014. № 12. С. 109–115.
4. Гришук Н.В. Структурні компоненти підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 24. Ч. 2. С. 73–75.
5. Довгань Л.Є., Каракай Ю.В., Артеменко Л.П. Стратегічне управління : навчальний посібник ; 2-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 440 с.
6. Должанський І.З., Загорна Т.О. Конкурентоспроможність підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
7. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти : монографія. Київ : ДАКЖКіМ, 2006. 160 с.
8. Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночной экономики : монография. Харьков : ХГЕУ, 1997. 246 с.
9. Кирилов Ю.Є., Грановська В.Г. Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств *України на основі впровадження інновацій. Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 24. С. 5–9. DOI: 10.32702/2306_6814.2019.24.5.
10. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навчальний посібник / С.М. Клименко та ін. Київ : КНЕУ, 2006. 527 с.
11. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : монографія / за заг. ред. О.Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2013. 470 с.
12. Майовець Є., Зінцьо Ю. Вплив трудових ресурсів на підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств України. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2012. № 48. С. 413–417.
13. Малік М.Й., Нужна О.А. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми : монографія. Київ : Інститут аграрної економіки, 2007. 270 с.
14. Портер М. Конкуренція. Москва : Вільямс, 2005. 608 с.
15. Прокопець Л.В. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2016. Т. 21. Вип. 6(48). С. 99–102.
16. Славкова О.П., Соколов М.О. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств та сталий розвиток сільських територій. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. № 5(67). С. 40–44. DOI: 10.32782/2520-2200/2018-5-6.
17. Спаський Г.В. Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах євроінтеграції. *Економіка АПК*. 2017. № 9. С. 33–40.
18. Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии / пер. с англ. под ред. Л.Г. Зайцева, М.И. Соколовой. Москва : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. 576 с.
19. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. Москва : ИНФРА, 2000. 311 с.

References:

1. Vasylenko V.O. (2003) *Stratehichne upravlinnia* [Strategic management]. Kyiv: TsUL. (in Ukrainian)
2. Vinichenko I.I., Kriuchkova Zh.V. (2017) Kliuchovi chynnyky vplyvu na konkurentospromozhnist ahrarnykh pidpriemstv [Key factors influencing the competitiveness of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 4, pp. 32–37.

3. Homza V.M. (2014) Shliakhy pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpriemstv [Ways to increase the competitiveness of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, no. 12, pp. 109–115.
4. Hryshchuk N.V. (2017) Strukturni komponenty pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpriemstv. [Structural components of increasing the competitiveness of agricultural enterprises]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, no. 24, part 2, pp. 73–75.
5. Dovhan L.Ie., Karakai Yu.V., Artemenko L.P. (2011) *Stratehichne upravlinnia* [Strategic management]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury. (in Ukrainian)
6. Dolzhanskyi I.Z., Zahorna T.O. (2006) *Konkurentospromozhnist pidpriemstva* [Competitiveness of the enterprise]. Kyiv: Tsentр navchalnoi literatury. (in Ukrainian).
7. Drahan O.I. (2006) *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstv: teoretychni aspekty* [Management of enterprise competitiveness: theoretical aspects]. Kyiv: DAKKKiM. (in Ukrainian)
8. Ivanov Yu.B. (1997) *Konkurentospodobnost predpriyatiya v usloviyah formirovaniya ryinochnoy ekonomiki* [Competitiveness of an enterprise in the conditions of a market economy formation]. Harklv: HGEU. (in Russian).
9. Kyrylov Yu.Ie., Hranovska V.H. (2019) Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpriemstv Ukrainy na osnovi vprovadzhennia innovatsii [Improving the competitiveness of agricultural enterprises of Ukraine through the introduction of innovations]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 24, pp. 5–9. DOI: 10.32702/2306_6814.2019.24.5.
10. Klymenko S.M., Dubrova O.S., Barabas D.O., Omelianenko T.V., Vakulenko A.V. (2006) *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva* [Enterprise competitiveness management]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
11. Yankovyi O.H. (ed.) (2013) *Konkurentospromozhnist pidpriemstva: otsinka rivnia ta napriamy pidvyshchennia* [Competitiveness of the enterprise: assessment of the level and directions of improvement]. Odesa: Atlant. (in Ukrainian)
12. Ye. Maiovets, Yu. Zintso. (2012) Vplyv trudovykh resursiv na pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpriemstv Ukrainy [The impact of labor resources on improving the competitiveness of agricultural enterprises in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya ekonomichna*, no. 48, pp. 413–417.
13. Malik M.I. Nuzhna O.A. (2007) *Konkurentospromozhnist ahrarnykh pidpriemstv: metodolohiia i mekhanizmy* [Competitiveness of agricultural enterprises: methodology and mechanisms]. Kyiv: Instytut ahrarnoi ekonomiky.
14. Porter M. (2005) *Konkurentsiya* [Competition]. Moscow: Vilyams. (in Russian)
15. Prokopets L.V. (2016) Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Improving the competitiveness of agricultural enterprises]. *Visnyk imeni I.I. Mechnykova*, part 21, vol. 6 (48), pp. 99–102.
16. Slavkova O.P., Sokolov M.O. (2018) Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv ta stalyy rozvytok silskykh terytorii. [Improving the competitiveness of agricultural enterprises and sustainable development of rural areas]. *Problemy systemnoho pidkholu v ekonomitsi*, no. 5(67), pp. 40–44. DOI: 10.32782/2520-2200/2018-5-6.
17. Spaskyi H.V. (2017) Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpriemstv v umovakh yevrointehratsii [Increasing the competitiveness of agricultural enterprises in terms of European integration]. *Ekonomika APK*, no. 9, pp. 33–40.
18. Tompson A.A., A.Dzh. Striklend (1998) *Strategicheskiiy menedzhment. Iskusstvo razrabotki i realizatsii strategii* [Strategic management. The art of strategy development and implementation]. Moscow: Banki i birzhi, YuNITI. (in Russian)
19. Fathutdinov R.A. (2000) *Konkurentospodobnost: ekonomika, strategiya, upravlenie* [Competitiveness: economics, strategy, management]. Moscow: INFRA. (in Russian)

Желуденко К. В.

Херсонский государственный аграрно-экономический университет

МЕХАНИЗМ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

На эффективность деятельности аграрных предприятий в рыночной среде влияет уровень их конкурентоспособности, поэтому повышение конкурентоспособности становится одной из главных стратегических задач обеспечения их стабильного развития. В статье представлены теоретические подходы отечественных и зарубежных ученых к определению понятия «конкурентоспособность предприятия». Поскольку деятельность предприятий аграрного сектора имеет характерные особенности, связанные со спецификой сельского хозяйства, то определена сущность понятия «конкурентоспособность аграрных предприятий». Предложена классификация факторов конкурентоспособности и проанализировано их влияние на деятельность предприятий аграрного сектора. Разработан механизм повышения конкурентоспособности аграрных предприятий и приведены его этапы. Предложены меры и приоритетные направления повышения конкурентоспособности субъектов аграрного рынка.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкурентоспособность аграрных предприятий, факторы конкурентоспособности, механизм повышения конкурентоспособности, аграрные предприятия.

Zheludenko Kristina

Kherson State Agrarian and Economic University

MECHANISM OF INCREASING THE COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Summary

The efficiency of agricultural enterprises in the market environment depends on the level of their competitiveness. Competition encourages producers of agricultural products to implement the results of scientific and technological progress, the use of new unique technologies and products, and ensures the active development of agricultural production. Since competitiveness is one of the main indicators of the state of enterprises, its increase becomes one of the main strategic tasks of ensuring their stable development. The study of theoretical and practical issues of increasing the competitiveness of enterprises was carried out by many domestic and foreign scientists. The article presents their theoretical approaches to defining the concept of «enterprise competitiveness». Since the activities of enterprises in the agricultural sector have characteristic features associated with the specifics of agriculture, the essence of the concept of «competitiveness of agricultural enterprises» is defined. The competitiveness of enterprises in the agricultural sector depends on a number of factors that are of different nature, origin and level of impact. For effective management of the competitiveness of economic entities in the agricultural sector, a classification of their factors is proposed. Among them, natural-geographical, scientific and technical, social, organizational, financial and economic, environmental and political factors are highlighted. The article presents the scientific substantiation of the above factors and analyzes their impact on the activities of enterprises in the agricultural sector. Taking these factors into account will increase the production of high quality products, make a profit, and will help accelerate the industry's recovery from the financial crisis. The article presents a mechanism for increasing the competitiveness of agricultural enterprises and describes its stages: analysis of the competitive positions of an agricultural enterprise, the formation and implementation of the mechanism. The measures and priority directions of increasing the competitiveness of the subjects of the agrarian market are proposed.

Keywords: competitiveness, competitiveness of agricultural enterprises, factors, mechanism for increasing competitiveness, agricultural enterprises.
